किटकनाषके खरेदी करतांना आणि वापरतांना काय करावे व काय करू नयें

कीटकनाषके खरेदी करताना आणि वापरताना काय करावे व काय करू नये .

काय करावे	काय करू नये
खरेदी करताना	
➢ कीटकनाषके किवा जैविक कीटकनाषके फक्त अधिकृत विक्रेते जांच्याकडे वैध प्रमाणपत्र आहे त्यांच्याकडुनच खरेदी करावे . ➢ ठरवलेल्या क्षेत्रफळसाठी एका वेळेला आवश्यक असेल तेवढेच कीटकनाषके खरेदी करावे . ➢ कीटकनाशकांचा पाकिटावरील मंजूर लेबल तपासून पाहावे. ➢ लेबलवरील बॅच क्रमांक,नोंदणी क्रमांक,उत्पादन तारीख,समाप्ती तारीख तपासून पहावी. ➢ कीटकनाषके विकत घेताना बंद पाकिटातील कीटकनाशकेच खरेदी करावे.	➢ विना परवाना विक्रेत्यांकडून व रस्त्यावरील विक्रेत्यांकडून कीटकनाशके खरेदी करु नये. ➢ संपूर्ण हंगामा साठी एकाच वेळी कीटकनाशके खरेदी करु नये. ➢ अधिकृत शिक्का असलेल्या लेबल शिवाय कीटकनाशकाचा डबा अथवा बाटली खरेदी करु नये. ➢ डब्यावरील तारीख संपलेले कीटकनाशक खरेदी करु नये. ➢ झाकण सैल असलेले किंवा डबा / बाटली गळत असलेले अथवा सील नसलेले कीटकनाशक खरेदी करु नये .
साठवून ठेवताना	
➢ कीटकनाषके घरचा आवरपासून दूर साठवून ठेवावे. ➢ कीटकनाषके त्यांचा मूळ पाकिटातच ठेवावे . ➢ कीटकनाषके व तननाशके स्वतंत्रपणे साठवून ठेवावे. ➢ जिथे कीटकनाषके संग्रहीत केले आहे,ते ठिकाण चिन्हाचा आधारे धोका असे दाखवावे . ➢ कीटकनाषके लहान मुलांपासून दूर संग्रहीत करावे. ➢ कीटकनाशकांचे संग्रहालय थेट सूर्यप्रकाश व पावसापासून सुरक्षित असावे.	➢ कीटकनाशके घराच्या आवारात ठेवू नये. ➢ कीटकनाशके त्याच्या मूळच्या डब्यातून काढून दुस-या डब्यात ठेवू नये. ➢ कीटकनाशके आणि तणनाशके सोबत साठवू नये. ➢ कीटकनाशके लहान मुलां पासून लांब ठेवावे. ➢ कीटकनाशके साठवलेल्या ठिकाणी धोक्याची सूचना दर्शविणारे चिन्ह लिहिण्यास विसरु नये. ➢ कीटकनाशकाचे डबा/ बाटल्या पावसात व सूर्यप्रकाशात उघडे ठेवू नये.
हाताळताना	
➢ कीटकनाशके वाहतुकीच्या दरम्यान वेगळे ठेवावे . ➢ कीटकनाषके संग्रहलयातून काळजी पूर्वक जिथे वापरायचे आहे तिथे न्यावे .	➢ कीटकनाशकांची वाहतुक खाण्यापिण्याच्या वस्तुबरोबर करु नये / या दोन्ही वस्तु एकत्र ठेवू नये. ➢ कीटकनाशके डोक्यावर, खांद्यावर अथवा पाठीवर ठेवूने वाहतुक करु नये.
फवारणीचे द्रावण तयार करतांना	
➢ द्रावण तयार करतांना नेहमी स्वच्छ पाणी वपरावे. ➢ फवारणीचे द्रावण तयार करतांना सुरक्षित कपडे उदा.हातमोजे ,मास्क ,टोपी , अप्रोन. पैजामा असे पूर्ण शरीर झाकणारे कपडे वापरावे. ➢ द्रावण तयार करतांना नाक ,डोळे ,कान व हाताचे संरक्षण करावे. ➢ द्रावण तयार करण्यापूर्वी कीटकनाशकाच्या डब्यावरील सूचना काळजीपूर्वक वाचाव्या. ➢ गरज असेन तेवढेच द्रावण तयार करावे. ➢ दाणेदार कीटकनाशके आहे तसेच वापरावे. ➢ फवारणीची टाकी भरतांना द्रावणाची गळती होऊ नये याची काळजी घ्यावी.	➢ जमा झालेले किवा गढूळ पाणी वापरू नये . ➢ सुरक्षित कपडे घातल्या शिवाय फवारणीचे द्रावण तयार करू नये. ➢ कीटकनाशके व द्रावण शरीराच्या कुठल्याही भागावर पडू देवू नये. ➢ कीटकनाशके वापरण्यापूर्वी डब्यावरील /बाटली वरील सूचना वाचण्यास टाळाटाळ करू नये. ➢ एकदा तयार केलेले द्रावण,उरले असल्यास ,२४ तासापर्यंतच वापरावे ,त्यानंतर वापरू नये. ➢ दाणेदार कीटकनाशके कधीही पाण्याबरोबर मिसळू नये. ➢ फवारणीच्या टाकीचा वास घेऊ नये.

➢ नेहमी कीटक नाशकाचा शिफारस केलेली मात्रा (प्रमाण) वापरावी . ➢ तुमच्या आरोग्यावर परिणाम होईन अशी कुठलीही क्रिया टाळावी.	➢ फवारणीसाठी शिफारस केलेल्या प्रमानापेक्ष्या जास्त प्रमाण वापरू नये.असे केल्यास झाडांना व निसर्गाला धोका संभवतो. ➢ कीटकनाशकांचा वापर करताना खाणे,पिणे,चघळणे, धुम्रपान करू नये.
उपकरणे निवडतांना	
➢ उपकरणे योग्य प्रकारची निवडावी. ➢ योग्य आकाराच्या नोझल निवडावी . ➢ कीटकनाषके आणि तननाशका करिता वेगवेगळे फवारणी यंत्र वापरावे.	➢ फवारणी साठी गळणारे किंवा नादुरुस्त साधने वापरु नये. ➢ निरुपयोगी व नादुरुस्त नोझल वापरु नये, तसेच नोझल स्वच्छ करण्यासाठी तोंडाचा वापर करु नये त्या ऐवजी निकामी टूथ ब्रश वापरावा. ➢ तणनाशके आणि कीटकनाशका करिता एकच फवारणी यंत्र वापरु नये.
द्रावणाची फवारणी करतांना	
➢ पाकिटावर शिफारस केलेल्या प्रमानाचाच वापर करावा. ➢ फवारणी थंड आणि शांत हवेच्या दिवशीच आयोजित करावी. ➢ प्रत्येक फवारणीत द्रावण टाकताना शिफारस केलेले प्रमाण वापरावे. ➢ हवेच्या दिशेणेच फवारणी करावी. ➢ फवारणी केल्यानंतर फवारणी यंत्र व फवारणी करीता वापरलेल्या बाटल्या डिटर्जंट / साबण वापरून पाण्याने स्वच्छ कराव्या. ➢ फवारणी केल्यानंतर लगेच शेतात प्राण्यांचे/ कामगारांचे येणे टाळावे.	➢ शिफारसीपेक्षा जास्त मात्रेत द्रावण फवारु नये. ➢ कडक उन्हाच्या किंवा वादळी दिवसात फवारणी करु नये. ➢ पाणी पडायच्या पहिले किंवा पडल्यानंतर लगेच फवारणी करु नये ➢ हवेच्या विरुध्द दिशेने फवारणी करु नये. ➢ कीटकनाशके कालवण्यासाठी वापरलेलेल भांडे / बाटल्या धूतल्यानंतरही घरगुती कामाकरिता वापरु नये. ➢ फवारणी केल्यानंतर लगेचच कुणीही सुरक्षित कपडे घातल्याशिवाय शेतात जावू नये.
फवारणी केल्यानंतर	
➢ उरलेल्या फवारनीच्या द्रावनाचा निचरा सुरक्षित/एककि जागेवर करावा. ➢ फवारनीसाठी वपरलेल्या बाटल्या व भांडयाचा दगडाने/काडीने तोडून जमीनीत,पान्याच्या स्त्रोतापासुन दूर निचरा करावा. ➢ फवारनी केल्यावर हात व चेहरासाबनाने स्वछ धुतल्यानंतर जेवन / धुम्रपान करावे . ➢ फवरानी केल्यानंतर काही घातक लक्षने आढ्ळल्यास,लगेच डॉक्टराना दखवून प्रथोमपचार करावा.किटकनशकाचा रीकामा डबाही डॉक्टराना दाखवावा.	➢ उरलेले फवारणीचे द्रावण विहिरेत, तलावार किंवा पाण्याच्या स्त्रोतात टाकू नये. ➢ कीटकनाशकाचे रिकामे भांडे / बाटल्या पुन्हा दुसरे काही साठवण्या करीता वापरु नये. ➢ फवारणीनंतर स्नान करुन कपडे बदलल्याशिवाय काहीही खावू नये तसेच धूम्रपान करु नये. ➢ फवारणी नंतर काही लक्षणे आढळल्यास डॉक्टराना दाखविण्यात टाळाटाळ करु नये. असे केल्यास पेशंटच्या जीवला धोका संभवतो.

घातक कचऱ्यावरील पर्यावरणीय माहिती प्रणाली

सीएसआईआर-राष्ट्रीय पर्यावरण अभियांत्रिकी अनुसंधान संस्थान, नेहरू मार्ग ,नागपूर